Sliktās beigas

Nacionālā teātra izrādē *Dons Žuans* taisnīgums ir bezspēcīgs

Kā JAU «lielajam stāstam», arī stāstam par donu Žuanu ir daudzi varianti, no kuriem populārajā kultūrā biežāk iedzīvināts dzīvespriecīgā, talantīgā mīlētāja tēls. Lielā klasika – Moljēra luga – rāda nepievilcīgāku ainu. Dons Žuans jeb, pēc ārējām pazīmēm spriežot, šīs sabiedrības krāšņākais auglis ir puves skarts un ņudz nāves pievilinātu būtņu orģijās. Arī bulgāru režisora Aleksandra Morfova skatuves versija Nacionālajam teātrim pie sabrukuma tēmas ir palikusi. Ko uzzināsim par tās iemesliem?

Moljērs (1622–1673) ir āķīgs autors. Rakstnieks bija ass sabiedrības kritiķis un par to dārgi maksāja, kaut vai cīnoties ar cenzūru. Tāpēc viņa komēdijās velti meklēt tīru izklaidi. Lugas gan ir asprātīgas – Moljērs kā aktieris lieliski pārvaldīja delartiskās komēdijas un farsa tehniku un *Donā Žuanā*, piemēram, pats spēlēja kalpu Sganarelu –, tomēr vēl vairāk tās ir vārda brīvības robežu paplešanas instruments. Cenzūra komēdijas uzmanīja mazāk, gadījās, ka tajās izdevās pateikt to, ko citur nedrīkstēja.

Tāpēc Moljēra *Dons Žuans* īstenībā ir tumšs stāsts un ne par mīlas pārmēru. Tas stāsta par zaimiem pret cilvēkiem un Dievu. Par tādiem zaimiem, ko aizstāv harisma, intelektuāla spozme un paaudzēm krātas

Recenzijas autore — Zane Radzobe, žurnāla Ir teātra kritiķe

Aktierdarbos režisoru neinteresē psiholoģija, tāpēc dona Žuana dēku cilvēciskās cenas tēma pazūd

privilēģijas, pret kurām taisnīgums ir bezspēcīgs. Ļoti laikmetīga tēma.

Morfova izrāde sākas daudzsološi. Skanot komponista Aleksandra Tomasa Matjussona atmosfēriskai mūzikai, horeogrāfe Inga Krasovska stilizētu grupu kustībās uzbur veselu izrādi. Caur kustību tiek iezīmēta varoņu psiholoģija, bet arī radīta distance. Estētika saka, ka izrāde ir nevis konkrēts «gadījums», bet arhetipisks stāsts. Līdzīgi arī ar donu Žuanu. Gundara Grasberga atveidoto titulvaroni mēs ieraugām viņa rīta rutīnas laikā, bet tā nav vienkārša pamošanās. Uz scenogrāfa Mārtiņa Vilkārša un videomākslinieka -8 radītā barokāli krāšņā fona no sarkofāgam līdzīgas struktūras paceļas rokas āķis, tad ar mokām izveļas arī dons Žuans ar uzkrītošām abstinences pazīmēm. Viss atgādina vampīra modināšanu no klasiskām šausmu filmām. Eleganti! Diemžēl Morfovs tēmas risinājumā tālāk nav ticis, aizmirstot, ka pat dzīvajiem miroņiem vajag iemeslu, lai kustētos.

Morfovs Moljēra lugu ir pārrakstījis modernākam laikam, bet procesā daudz ko iznīcinājis. Piemēram, smalko līdzsvaru starp komisko formu un traģēdijas saturu. Ik aina rāda jaunu pakāpi dona Žuana iekšējā ceļā, sākot no šķietami nevainīgām dēkām, cauri rakstītu un nerakstītu likumu pārkāpumiem, lai nonāktu līdz nepiedodamajam. Izrādē Grasbergs donu Žuanu rāda it kā no ārpuses, viņa iekšējai pasaulei nepieskaroties, un tā nav tikai aktiera izvēle. Taču tādā veidā ir pazudusi arī pārējo notikumu loģika.

Ainas ir risinātas it kā katra par sevi, un tās nav ne komiskas (vai tad, piemēram, nabadzība pati par sevi ir smieklīga?), ne arī kontrapunkts traģiskajam. Arī aktierdarbos režisoru neinteresē psiholoģija, tāpēc dona Žuana dēku cilvēciskās cenas tēma pazūd, lomu apjomi samazinās un no plašā ansambļa vērts izcelt tikai Madaru Reijeri, Kasparu Aniņu un Mariju Bērziņu zvejnieku ainās. Gandrīz visi aktieri iestudējumā spē-

●●●●● ***DONS ŽUANS.*** Nacionālā teātra Lielajā zālē. Nākamās izrādes 19., 26. novembrī. 21–45 €.

IR IESAKA

12. NOVEMBRIS

PASĀKUMS. SADZIEDĀŠANĀS VAKARS KONCERTZĀLĒ *COLLEGIUM MUSICUM RĪGA*

Svinot Latvijas valsts svētkus, kopīgi tiks izdziedātas dziesmas par dzimteni, brīvību un piederību Latvijai. Dziesmu vārdi būs pieejami uz vietas, aicināts ikviens – arī bez muzikālās pieredzes. Piedalās koris *Mediāna* un solisti. Pasākuma ilgums līdz divām stundām. Būs pieejami silti dzērieni un vieglas uzkodas. Biļetes cena 15 €. *Bilesuparadize.lv*

13. NOVEMBRIS

IZRĀDE. *RAUDOT AUG SKROPSTAS* LATVIJAS LEĻĻU TEĀTRĪ

Irbe, Atvars un Mētra satiekas deju nometnē laikā, kad piedzīvo vienu no lielākajiem pārvērtību periodiem savā dzīvē. Izrāde vēsta par mulsinošo, sāpīgo, smieklīgo un neizbēgamo tapšanu no bērna par pieaugušo. Paredzēta pusaudžiem no 12 gadu vecuma un viņu pieaugušajiem. Režisors Reinis Suhanovs. Lomās Agris Nātre, Rūta Dišlere, Krists Jēkabsons. Izpārdotas. *Bilesuparadize.lv*

Izrādes titulvaroņa lomā Gundars Grasbergs (uz paaugstinājuma)

FOTO — KRISTAPS KALNS

lē vairākas lomas, un tie ir profesionāli, labi darbi. Tikai – vai režisoram vajadzīgi?

No visa, kas uz skatuves notiek, Morfovam, šķiet, īsti nepieciešams tikai dons Žuans un viņa kalps Sganarels. Ivara Kļavinska atveidotais Sganarels donam Žuanam nav kalps, bet cīņu biedrs. Abi ir pretstati, bet donā Žuanā slēpjas kāda burvība, un draugs tai ļaujas. Kļavinskis vienīgais izrādē spēlē daudzmaz psiholoģiskā manierē, atbruņojot publiku ar elegantu pašironiju, bet to, kāpēc viņu pievelk Grasberga varonis, aktieru saspēlē noķert neizdodas. Patiesībā – nerodas pārliecība, ka to zina arī režisors. Varbūt tāpēc brīdis, kad abu attiecības sabrūk, izskatās didaktiski un liekulīgi – šajā stāstā viena izvarota sieviete vairāk vai mazāk neko nemaina...

Sanāk paradoksāli. Moljērs donam Žuanam spēj piedot daudz ko, tikai ne to, ka viņš kļūst par liekuli. Tā ir lugas atslēga – runa jau nav par vienu nelieti, bet par sabiedrību, kurā tādu ir daudz, tikai viņi maskējas. Morfovam ir otrādi – citi kļūst kā dons Žuans. Iespējams, tas ir ass vērojums un liela tēma, bet režisors uz skatuves to skaidri nerisina. Ja reiz šī luga izvēlēta, gribētos zināt, kā Morfovs redz dona Žuana neatvairāmās pievilcības avotus šodien. Un ko ar tiem iesākt. ●

13. NOVEMBRIS

OPERA. *EIROPAS NOLAUPĪŠANA* KULTŪRVIETĀ *HANZAS PERONS*

Jaunās mūzikas festivāls *Arēna* beidzas ar Gundegas Šmites un Dimitra Maronida elektroakustiskās kameroperas pirmizrādi. Šajā projektā pulcējušies Bāzelē dibinātā ansambļa *Eunoia* mūziķi, scenogrāfe Katrīna Neiburga un gaismu mākslinieks Oskars Pauliņš. Kameroperā akustisku instrumentu skanējums savīsies ar elektroniku, mīti – ar realitāti, videoprojekcijas – ar niansētu gaismu partitūru. Biļetes cena 30 €. *Bilesuparadize.lv*

17. NOVEMBRIS

KONCERTS. VALSTS SVĒTKU KONCERTS KONCERTZĀLĒ *LIELAIS DZINTARS*

Centrā būs Zigmara Liepiņa monumentālā *Mesa 2020*. Savukārt pirmajā daļā skanēs Jāzepa Mediņa Otrā simfonija *Ziedonī*. Piedalās solistes Katrīna Paula Felsberga un Ilze Grēvele-Skaraine, ērģelnieks Aigars Reinis, vīru vokālā grupa *Auxilium*, koris *Latvija*, Liepājas Simfoniskais orķestris. Diriģents Jānis Liepiņš. Biļetes cena 15–25 €. *Bilesuparadize.lv*